

# Per una mirada aproximada a la Discapacitat Intel·lectual

Sílvia Garcia Márquez

## Categoritzar-la és estigmatitzar

La mirada biomèdica a la discapacitat s'ha caracteritzat perquè ha intentat oferir (de manera científica i sistemàtica) una **perspectiva classificatòria de les discapacitats**.

Durant molts anys (i encara avui dia) el més important era tenir els subjectes amb discapacitat ben classificats en unes categories amb uns serveis determinats, sense que importés gaire la perspectiva crítica que planteja com s'ha d'ordenar la realitat sense estigmatitzar els subjectes.

Denominar, designar, classificar formen part d'una experiència comuna.

**Però categoritzar-la, limita les possibilitats**, és a dir, estigmatitza.

Aquesta és la perversitat que crea la por i el rebuig de les etiquetes. Hi ha molts manuals, però en la gran majoria es reproduïx (i insisteixen) la idea de la discapacitat com a problema personal, o com teoria de la tragèdia personal.

El que volem amb aquesta ponència aproximar una primera mirada que ens condueixi al que es podria denominar **paradigma post-handicap** (més enllà de la discapacitat).

## Què és la Discapacitat intel·lectual?

La **discapacitat intel·lectual** consisteix en **un trastorn permanent i global de la persona, produït en els moments inicials del desenvolupament** (abans del naixement o en la petita infantesa), que té el seu nucli en l'**afectació de les funcions cognitives i intel·lectuals**.

La persona amb discapacitat intel·lectual pot tenir **diferents necessitats de suport**:

- Persones que poden arribar a fer tasques senzilles amb supervisió de l'assistent personal o professional que l'acompanyi. Les persones poden ser capaces d'adaptar-se a la vida en la comunitat.
- Persones que necessiten un entorn molt estructurat, molta ajuda i supervisió dels assistents. La majoria viu a residències persones amb discapacitat psíquica.

## Una perspectiva social de la discapacitat

**El treball amb les persones amb discapacitat intel·lectual s'ha limitat a donar atenció assistencial** (ajut per rentar-se, vestir-se, menjar, desplaçar-se) i aquest treball d'assistència normalment ha estat plantejat d'una manera molt mecànica i **sense tenir en compte les**

**necessitats ni l'opinió.** Alguns autors com De la Parte (1995) o Romañach plantegen problemes tecnico-polítics que no ajuden a canviar aquesta concepció sobre aquest col·lectiu de persones. El problema se centra en els punts següents:

1. Encara es continuen construint macroresidència (de 60 a 120 persones) en què les persones fan totes les activitats de la vida diària. No es mouen apenes per la comunitat, pel barri.
2. A la pràctica no hi ha una política educativa clara.
3. Els serveis que depenen una gran majoria (o els seus orígens) d'associacions de pares o congregacions religioses, tenen generalment una gran escassetat de recursos econòmics, humans i materials. Això repercuteix negativament, ja que no poden fer un servei d'alta qualitat.
4. No s'han assajat ni avaluat prou les alternatives residencials: pisos amb suports, serveis de respir...
5. No hi ha plantejaments clars de productivitat laboral adaptats a les possibilitats, a les capacitats i als objectius de treball per la persona. Sovint hi ha una repetició de tasques manipulatives sense cap utilitat.
6. Com que es troba entre el model mèdic i l'educatiu, no es té clar quin professional ha d'oferir una atenció, una aportació.

Penso que queda clara la idea que **una cosa són les diferents classificacions** i totes les variables que les confereixen, les organitzen i les formen; **i una altra (de molt diferent), les persones que són adjectivades amb aquestes categoritzacions.**

Em refereixo a la **perspectiva social** de la discapacitat. Poso de manifest i agafant la força que ha pres el col·lectiu de persones amb discapacitat i que considero és absolutament irrenunciable: **el dret de la persona per davant de la mirada tecnocientífica.** Es tracta de desmantellar la discapacitat o d'**alterar la discapacitat.**

Intentem **no posar èmfasi en els aspectes negatius en les discapacitats de la persona, sinó en les seves capacitats, habilitats,** etc.. canviant l'esquema de la deficiència a l'activitat/activisme a la participació.

Actualment, la societat està pensada, muntada, organitzada per als no-discapacitats. La discapacitat no pot ser explicada per les característiques individuals de la persona, sinó **pel conjunt de barreres arquitectòniques, socials, mentals, culturals que no permeten que la persona amb discapacitat pugui participar en la societat com a ciutadà de ple dret.** Ha estat en la dècada del 1990 quan els qüestionaments i les noves aportacions han estat més fructífers. El que permet el model social és depenalitzar i desculpabilitzar els subjectes com a causants de la seva discapacitat.

## Serveis per a persones amb discapacitat intel·lectual

- En primera etapa infantil trobem les **escoles especials i les USES** (Unitats de suport d'educació especial amb recursos humans, tècnics i materials). Són utilitzats per l'escolarització d'alumnes amb discapacitat als centre ordinaris a les etapes infantils, primàries i de l'ESO, i els CDIAPS (centres de desenvolupament infantil i atenció precoç).
- En relació a l'**habitatge**, trobem alternatives a viure amb la família. Són els **recursos d'acolliment residencial**. Ofereixen a la persona amb discapacitat intel·lectual el lloc on viure, tots els serveis bàsics derivats de les necessitats vitals de viure a casa (subministraments, menjar, etc.) i suport professional. Implica una gestió total de l'àmbit de l'habitatge de la persona, de la seva salut i del seu temps d'oci. Hi ha dues tipologies de servei en funció de les necessitats de suport de la persona amb discapacitat intel·lectual: **llar-residència i residència**.

També existeix el servei de **suport a l'autonomia a la pròpia llar**, consisteix en el suport d'un equip de professionals (monitor, treballador social, psicòleg, etc.) que ajuden a la persona amb discapacitat intel·lectual a viure de forma independent a casa seva, compensant-així les limitacions que pugui tenir per organitzar la seva pròpia vida. El suport professional està limitat per hores (una mitjana de 10 hores setmanals) segons les necessitats. És un servei adequat si la persona té un elevat grau d'autonomia. La persona pot viure sola o compartint la llar com a màxim amb tres persones més usuaris del servei.

- La **vida laboral** com qualsevol altra persona, i arribada l'edat adequada (en molts casos a empreses de caràcter protegit) existeixen:
  - **Serveis de teràpia ocupacional**: tenen per objectiu fomentar la rehabilitació o reeducació d'habilitats acadèmiques, socials i professionals; identificar problemes i necessitats, participar en la implementació de programes.
  - **Centres especials de treball els segons** (CETs): asseguren un lloc de treball remunerat i prestació de serveis d'ajust personal i social i sota un règim de treball normalitzat (alberg INOUT a Vallvidriera, La Fageda-iogurts, Compra-servei als mercats municipals de Barcelona del TEB) i òbviament l'empresa ordinària.
- En relació a l'**oci** existeixen una pluralitat d'organitzacions de lleure en forma de clubs socials i programes de vacances que sovint reben el finançament del programa IMSERSO.
- En l'**edat adulta i gent gran**, existeix la incapacitació i tutela com a mesura judicial de protecció a la persona que, arribada a la majoria d'edat, no pot governar-se per si mateixa ni administrar els seus béns.

## **Actitud davant de la diversitat**

Dels darrers projectes, experiències, converses recollides a l'assignatura de la universitat on treballa, puc oferir una possible resposta:

1. Totes les persones tenim, al llarg de la vida, alguna experiència (propia) de Discapacitat.
2. La discapacitat pot ser temporal.
3. La persona en primer pla i no la discapacitat.
4. La discapacitat és condicionada per l'acceptació social de la limitació.
5. La discapacitat no significa ser un nen o un adolescent permanentment.
6. Les persones no són classificables per la seva discapacitat.
7. La discapacitat existeix en funció del medi en el qual es desenvolupa la persona.
8. Fa falta fugir de la visió negativa i pessimista de la discapacitat.
9. Destacar la varietat i no les diferències.

## **Discapacitat intel·lectual, Diversitat funcional...**

Per acabar m'agradaria posar de manifest que utilitzar la paraula diversitat funcional front la de discapacitat té a veure amb un canvi de mirada (posthandicap). Els col·lectius i les organitzacions es mouen cap al model de drets, des d'on les persones diverses poden accedir a representar-se a lloc encara blindats durant anys i per tant emancipar-se i realitzar-se. Estar presents amb dignitat i barrejats als espais i situacions comuns a totes les persones; lliures d'atributs i distintius provinents de creences com la summissió, la dominació o la caritat. Triïn vosaltres mateixos com volen mirar.  
Gràcies per la vostra atenció.